

ВІДГУК

офіційного рецензента кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
Сумського національного аграрного університету

Тетяни ХАРЧЕНКО,

на дисертаційну роботу **Хуо Чжіпін (Huo Zhiping)**

на тему:

**“Управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення
Китаю” (англ. MANAGEMENT OF HUMAN RESOURCES
DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF AGING POPULATION IN CHINA)**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 07 «Управління і адміністрування»

за спеціальністю 073 «Менеджмент»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю вимагає пошуку інноваційних ідей та імплементації наукових здобутків у реалії суспільних відносин. Населення є носієм людських ресурсів – праці та підприємництва. Старіння є глобальним явищем і неминучим продуктом економічного і соціального розвитку на певному етапі.

Соціально-економічний розвиток, а отже і кращий рівень життя, підвищена поінформованість громадськості про здоров'я, значно нижчий рівень смертності внаслідок покращення медичних послуг і широко використовуваних технологій медичного лікування, а також тривалість життя призвели до поширених тенденцій до старіння. Демографічні та економічні характеристики населення, процеси відтворення та міграції впливають на рівень забезпеченості країни робочою силою, а також на галузеву та соціальну структуру трудових ресурсів, особливості розвитку їх загальної та професійної працездатності. Старіння населення в Китаї спричинене не лише природною демографічною структурою, а й формуванням політики.

Усе це зумовлює актуальність тематики дослідження та вимагає детального аналізу проблем, що стосуються управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження **Хуо Чжіпін** виконано в рамках науково-дослідної роботи кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової Сумського національного аграрного університету: «Розвиток менеджменту в умовах міжнародних інтеграційних процесів» 2019-2023 рр. (номер державної реєстрації 0119U001336), у межах якої автором було проведено порівняльну характеристику стану залучення населення до програм соціально-економічного розвитку провідних країн світу та Китаю.

3. Наукова новизна і теоретичне значення дисертації полягає в концептуальному обґрунтуванні проблеми формування стратегії управління розвитком людських ресурсів у контексті старіння нації в Китаї через специфічну здатність підтримки суспільства та, використовуючи за необхідності імпліцитні та експліцитні компенсатори, відновлювати і вдосконалювати власну структуру в розрізі соціальних страт за низкою суттєвих ознак параметру, зокрема щодо рівня економічної активності, а також оптимізовано освітню, професійну та компетентнісну підготовку населення, на основі якої змінюються пропорції виробництва людського інтелектуального та фізичного капіталу, забезпечується інтенсифікація та безперервність виробництва, підвищується рівень суспільного добробуту.

Набули удосконалення - теоретико-методологічні підходи до трактування категорії розвитку людських ресурсів похилого віку як процесу мобілізації, використання та розвитку людських ресурсів похилого віку всіх класів і типів у суспільстві в цілому за допомогою різних способів, таких як освіта, навчання, професійна підготовка, розподіл і культурне будівництво.

Були окреслені незамінні фактори управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення: “вік”, “стать”, “економічний статус”, “стан здоров'я”, “кваліфікація”, “пенсійне забезпечення” та “рівень освіти” для вирішення низки соціально-економічних завдань: зменшення економічного

“навантаження” з боку осіб похилого віку; активізація соціальної функції в управлінні процесами розвитку економіки регіону; підвищення ефективності розподілу медичних та пенсійних ресурсів.

Систематизовано теоретичні засади, поглиблено поняття та сформовано методичний підхід до забезпечення управління та оцінки ефективності реалізації процесів старіння населення, завдяки якому можна сформулювати ефективні стратегії соціально-демографічного розвитку, забезпечити гарантії доходів для людей різних вікових категорій, покращити стан здоров'я та підвищити добробут усіх громадян.

Набули подальшого розвитку принципи, методи застосування пріоритету - залучення людей похилого віку до повноцінного економічного відтворення через інтенсифікацію нагромадження людського (інтелектуального) капіталу та раціоналізацію структури видатків на соціальну підтримку людей похилого віку та інвестицій у соціально-економічний розвиток;

Запропоновано зміст та обґрунтування проблеми формування стратегія управління розвитком людських ресурсів в контексті старіння нації в Китаї під впливом глобалізаційних трансформацій через специфічні характеристики старіння людських ресурсів, таких як людський капітал та часові обмеження;

Удосконалено теоретико-методологічний апарат оцінки впливу соціально-демографічних чинників на динаміку економічного розвитку.

4. Практичне значення результатів дослідження полягає в залученні профільних експертів з усіх видів міністерств, зокрема медичних, постачальників соціальних послуг до розробки механізму імплементації кращих прикладів світового досвіду геріатричного супроводу як методу підвищення стандартів управління розвитком людських досліджень в умовах старіння населення в Китаї.

5. Головні результати, отримані особисто автором.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані дисертантом у роботі, не викликають сумнівів та підтверджуються наступним: проведено глибокий аналіз наукових напрацювань у досліджуваній тематиці; окреслена проблема у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями управління.

Серед наукових результатів дисертантки на особливу увагу заслуговують пропозиції щодо зміни ідеї, гарантування системи та підтримки політики розвитку людських ресурсів Китаю в умовах старіння населення.

Досліджено, що розвиток людських ресурсів - це сприяння та стимулювання формування, розвитку та вдосконалення потенційної фізичної сили, розумових здібностей, знань та навичок людей за допомогою інвестицій, освіти та професійної підготовки, тобто сприяння процесу реалізації потенційних здібностей.

Обґрунтовано, що вплив економічних умов на готовність до працевлаштування може бути пов'язаний зі станом здоров'я та іншими факторами і відображатися через них. Видно, що висновок про вплив економічної ситуації на наміри працевлаштуватися не може бути зроблений на основі зовнішнього вигляду.

Розвивати людські ресурси для людей похилого віку - значить вирішувати протиріччя в ході розвитку і перетворювати опір прогресу на силу суспільного розвитку. У процесі реалізації стратегії розвитку людських ресурсів похилого віку також будуть зустрічатися ті чи інші проблеми, що вимагає від керівників не відступати, а йти назустріч труднощам, в процесі розвитку поступово вирішувати проблеми.

Дисертаційна робота **Хуо Чжіпін** складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 190 сторінках. Робота містить 30 таблиць, 25

рисунків, список використаних джерел із 208 найменування на 20 сторінках.

У *вступі* наведено загальну характеристику дисертаційної роботи, обґрунтовано вихідні положення дослідження (мета, завдання, об'єкт та предмет, методи дослідження), зазначено зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами, визначається особистий внесок здобувача в дослідження, апробація результатів, подані публікації за темою роботи, структура і обсяг.

У *першому розділі* автор чітко окреслює поле наукового дослідження, розкриваючи поняття, причини індикатори старіння, міграції та урбанізації населення. Розглянуто триступеневу модель традиційної теорії демографічного переходу, як одну із сформованих теорій народонаселення, що пов'язана з соціально-економічним розвитком. Приділена значна увага понятійному апарату, зокрема: людські ресурси, трудові ресурси, розвиток людських ресурсів людей похилого віку. Демографічний ресурс в основному відображає концепцію кількості, яка є природною основою людського ресурсу. Досліджено, що людські ресурси похилого віку мають відповідні характеристики: капітал старих, молодих людських ресурсів та часовий ліміт. Чітко окреслений методологічний підхід та пов'язані з ним поняття у дослідженні розвитку людських ресурсів для людей похилого віку. Відображено авторське бачення теоретичної моделі наукового дослідження управління розвитком людських досліджень в умовах старіння населення.

У *другому розділі* проаналізовано поточну ситуації розвитку людських ресурсів у Китаї в контексті старіння населення. Зокрема, проведений ретроспективний аналіз тенденцій зміни сумарного коефіцієнта народжуваності в Китаї та динаміки чисельності населення у віці 60 років підкреслює глибину досліджень. Виявлено, що через велику різницю в рівні соціально-економічного та культурного розвитку між провінціями, містами та регіонами Китаю, а також постійне збільшення потоку населення між регіонами, ступінь старіння населення Китаю нерівномірно розподілений між

регіонами.

Автор зацентрував увагу на гострій нестачі формальної освіти для переважної більшості населення похилого віку і спадщиною історії, що передувала заснуванню Нового Китаю. Були виявлені значні відмінності в самооцінці стану здоров'я між літніми людьми з різним рівнем освіти в міській та сільській місцевості. Так само літні люди з вищою освітою мають кращу самооцінку стану здоров'я.

Третій розділ дисертаційної роботи присвячений розробці контрзаходів та розробці пропозицій щодо проблем розвитку людських ресурсів літніх людей у Китаї.

За допомогою перехресного аналізу факторів впливу таких як: “вік”, “стать”, “економічний статус” і “стан здоров'я” на наміри працевлаштування міських літніх людей, з одного боку, було визначено загальний взаємозв'язок і вплив цих факторів на повторне працевлаштування, а з іншого боку, - наміри міських літніх людей.

Запропоновані пропозиції щодо розвитку людських ресурсів для людей похилого віку в Китаї в рамках інституційних гарантії та державної підтримки старіння людських ресурсів у Китаї передбачають: формування законодавчої бази щодо захисту прав права та інтересів людей похилого віку, щоб вони могли знову працювати; удосконалення системи судового захисту права літніх людей на участь у зайнятості; створення спеціального адміністративного департаменту, відповідального за працевлаштування людей похилого віку; розвиток системи цифрових технологій для сприяння зайнятості людей похилого віку.

Висновки до дисертації є логічними, обґрунтованими, послідовно розкривають зміст проведених у роботі досліджень та отриманих результатів, відповідно до поставлених завдань та мети дослідження.

На достатньому науковому рівні обґрунтовано актуальність та вибір теми та методів дослідження, завдання, об'єкт та предмет. Поставлена у

дисертаційному дослідженні мета — розробка теоретичних і практичних засад забезпечення управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю на основі імплементації кращих практик розвинених країн світу - досягнута повною мірою.

Підводячи підсумок, використана дисертантом аргументація у теоретичному, методичному та практичному напрямках дослідження забезпечує наукову обґрунтованість дисертаційних положень і рекомендацій.

Був проведений аналіз звіту перевірки на плагіат на наявність текстових запозичень (програма Strike plagiarism). Рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота **Хуо Чжіпін** на тему: “Управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю” є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень згідно постанови КМУ від 12.01.2022 № 44 п. 9. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Основні наукові положення та результати досліджень за темою дисертації опубліковано у 8 наукових працях, з них: статті у фахових наукових виданнях України; статті, опубліковані в наукових періодичних виданнях Організації економічного співробітництва та розвитку країн, які включені до NMBD Scopus; тези в матеріалах наукових конференцій та публікація в інших виданнях. Кількість публікацій є достатньою для представлення публікацій до захисту.

Статті в наукових виданнях, включених до переліку фахових наукових видань України:

1. Yin, H., **Huo, Zh.**, & Yan, X. (2019). Theoretical review of long-term care insurance. *Modern engineering and innovative technologies*, 8, 11–18. (*author collected and analyzed analytical materials*)
2. **Huo Zh.**, Yin H., Mykhailov A. (2019). Institutional changes of social

sector: experiences of the United States and Japan for the development of China's elderly education system, *Вісник Сумського державного університету, Секція «Економіка»*, DOI: [10.21272/1817-9215.2019.1-13](https://doi.org/10.21272/1817-9215.2019.1-13) (*author collected and analyzed analytical materials*).

Статті в періодичних наукових виданнях, індексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

1. Yin, H., **Huo, Zh.**, Klietsova, N., Li, Z., & Zhang, Y. (2021). Innovations in Human Resource Management: Willingness and Ability of Long-Term Care Insurance. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 261- 277. <http://doi.org/10.21272/mmi.2021.2-22> (SCOPUS) (*author collected and analyzed analytical materials*)

2. Mykhailov A., Mykhailova L., Kyrychenko T., Yin H., **Huo Zh.** (2020). Innovative approaches in the management of human capital development in the context of rural population's life quality improvement. *International Journal for Quality Research*, 14(4):1291-1302 DOI: 10.24874/IJQR14.04-20 (SCOPUS) (*author analyzed references for building research framework and hypothesis*)

Тези в матеріалах наукових конференцій:

1. **Huo, Z.P.**, Yin, H.Y. (2019) Research on the development of human resources in China in the context of population aging. Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід (Тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та аспірантів), Тернопіль, с.222-225. (*author collected and analyzed analytical materials*)

2. Mykhailov A., Yin H., **Huo Zh.** (2019). Japan's long-term care insurance and its enlightenment to China, Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент» ПДАА, с.419-420 (*author analyzed references and wrote literature review*).

3. **Huo Zh.**, Yin H., Yan X. (2020). Effective team management strategy based on telecommuting. *Сучасний менеджмент: тенденції*,

проблеми та перспективи розвитку: V Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених і студентів: тези доповідей, Дніпро, 23 квітня 2020 р. [Електронний ресурс]. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, с.82-83. (author analyzed references and wrote literature review)

Публікації в інших виданнях:

1. **Huo, Zh.**, Yin, H., Mykhailov, A., Yan, X., Markina, I., & Aranchii, V. (2019). Analysis on the current situation and countermeasures of the development of the elderly human resources in China. Collective monograph «*Management of the 21st century: globalization challenges*»ю Prague, Czech Republic. P.212-222 (*author collected and analyzed analytical materials*).

7. Зауваження і побажання до змісту роботи.

Відзначаючи в цілому достатній рівень наукових здобутків дисертанта, обґрунтованість одержаних результатів, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження щодо виконаного дослідження:

1. З огляду на тематику наукового дослідження та напрямок спеціальності 073 “Менеджмент” доцільніше було б в теоретичному розділі виокремити управлінські функції щодо розвитку людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю.

2. У п.2.2 хотілося б більш детально зупинитися на діяльності підприємств, попиту професій для старіючого населення в управлінні розвитком людських ресурсів.

3. Беручи до уваги глибину проведеної аналітичної роботи, для більш кращої візуалізації варто було б схематично зобразити місце макро-, мікро- та індивідуальний рівень у системі управлінні розвитку людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю (розділ 2).

4. Варто було б відобразити (п.3.2) фінальні розрахунки передбачуваних вигод від запропонованих заходів щодо розвитку людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю.

5. У п.3.3 виграшно сприймалися б дослідження при схематичному зображенні моделі функціонування інституційних гарантії та державної підтримки старіння населення Китаю.

Проте вказані зауваження та побажання принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи **Хуо Чжіпін**, а висловлені побажання спрямовані на розширення наукового поля в досліджуваній проблематиці.

8. Відповідність дисертації спеціальності та профілю ради:

Дисертаційна робота **Хуо Чжіпін** “Управління розвитком людських ресурсів в умовах старіння населення Китаю, яка подана до захисту у спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами опублікованими у фахових виданнях, новизна постановки та практичним значення **відповідає вимогам** наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022. Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності.

Рецензент

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту

імені професора Л.І. Михайлової

Сумського національного

аграрного університету

Тетяна ХАРЧЕНКО